

Міністерство освіти і науки України
Державний Заклад
“Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”
Кафедра соціальної роботи ІМВСПН

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ІМВСПН

_____ **Бадер А.В.**

_____ **2022 р.**

СИЛАБУС

Шифр спеціальності	231 “Соціальна робота”
Назва освітньої програми	31 “Соціальна робота”
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Цикл дисципліни	

Освітній компонент
“ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ”

Загальна кількість годин -180

З них аудиторних - 72

Курс і семестр вивчення -

Кредитів ЄКТС- 6

Позааудиторних- 108

III курс, 5/6

Полтава-2022 р.

1. Інформація про викладача навчальної дисципліни

Інформація про викладача навчальної дисципліни	
ПІБ викладача кафедри	Івченко Тетяна Володимирівна
Посада	доцент кафедри соціальної роботи
Науковий ступінь	кандидат педагогічних наук
Вчене звання	Доцент
Наукові інтереси	технологія соціальної роботи, соціальна робота з обдарованою молоддю, професійна орієнтація.
Навчальний корпус (адреса), № кабінету	м. Полтава, вулиця Ковалю
контактна інформація, № телефону, E-mail	тел.: +38(050)9304284; ivchenko.tatyana79@gmail.com

2. Політика навчальної дисципліни

Для успішного проходження курсу та складання контрольних заходів необхідним є вивчення навчального матеріалу за кожною темою. Специфіка курсу здебільшого передбачає акцент на розумінні підходів і принципів, ніж запам'ятовування визначень.

Кожен здобувач вищої освіти повинен ознайомитися і слідувати «Положенню про академічну доброчесність у Державному Закладі «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Зокрема, для успішного засвоєння програмного матеріалу здобувач вищої освіти зобов'язаний:

- не запізнюватися на заняття;
- не пропускати заняття, а в разі хвороби надати довідку;
- самостійно вивчити матеріал пропущеного заняття;
- конструктивно підтримувати зворотній зв'язок на всіх заняттях;
- брати активну участь в освітньому процесі;

- своєчасно й акуратно виконувати завдання для самостійної роботи;
- відключити мобільний телефон під час занять;
- бути терпимим і доброзичливим до однокурсників та викладачів;
- брати участь у контрольних заходах (поточний контроль, модульний

контроль, контроль самостійної роботи; підсумковий контроль);

- будь-яке копіювання або відтворення результатів чужої праці, якщо тільки робота не має груповий формат, використання завантажених з Інтернету матеріалів кваліфікується як порушення норм і правил академічної доброчесності та передбачає притягнення винного до відповідальності, у порядку, визначеному чинним законодавством та «Положенням про академічну

доброчесність ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

3. Пререквізити і постреквізити освітнього компонента «Технології соціальної роботи (6 кредитів)»

Вивченню освітнього компонента «Технології соціальної роботи» передують вивчення дисциплін «Вступ до спеціальності», «Історія та теорія соціальної роботи».

Оволодіння результатами навчання з освітнього компонента «Технології соціальної роботи» дозволяє здобувачам вищої освіти перейти до вивчення дисциплін «Інновації у соціальній роботі», «Прикладні технології соціальної роботи», «Соціальна робота в спеціалізованих соціальних інституціях».

Назва дисципліни	Загальні характеристики	Навчальне навантаження з дисципліни	
		денна форма навчання	
«Технології соціальної роботи»	Обов'язковий компонент	Рік підготовки: третій	
		Семестр	
	Загальна кількість кредитів – 6	5	6
		Лекції	
Шифр 1.10	Загальна кількість годин – 180	18	18
		Практичні, семінарські	
	Модулів – 2	18	18
		Самостійна робота	
		54	54
	Індивідуальні навчально-дослідні завдання – тематичні наукові доповіді	Форма підсумкового контролю:	
		іспит	модульний контроль

4. Характеристика навчальної дисципліни

Предметом вивчення освітнього компоненту «Технології соціальної роботи» є основи технологізації соціальної роботи.

Мета навчальної дисципліни – підготовка здобувачів вищої освіти до аналізу, розробки та застосування технологій соціальної роботи для вирішення професійних завдань.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- ознайомити студентів з теоретичними основами технологічного підходу у соціальній сфері; сутністю, структурою, видами технологій соціальної роботи, принципами їх побудови та змістом етапів;

- систематизувати знання студентів про форми й методи соціальної роботи, умови забезпечення їхнього ефективного використання;

-сформувати в студентів уміння проєктування, планування, розробки технологій соціальної роботи;

-сформувати в студентів уміння й навички застосування окремих організаційних форм та методів соціальної роботи.

Опанування курсу забезпечить досягнення таких **результатів**:

Програмні результати навчання за освітнім компонентом «Технології соціальної роботи»

Результати навчання за дисципліною	Сформовані компетентності	Методи оцінювання	Методи навчання
1	2	3	4
	<i>Інтегральна компетентність</i>		
	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній і соціально-педагогічній діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки, проведення досліджень і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.		
	<i>Загальні компетентності</i>		
	здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК 3)	опитування, перевірка письмових робіт	проблемний виклад матеріалу; евристична бесіда; дискусія; виконання творчих завдань
ПРН 1 Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань	здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 4)	модульні контрольні роботи, поточне оцінювання виконання завдань семінарських занять, оцінка результатів виконання завдань для самостійної	самостійна робота студентів зі складання діагностичної програми власного наукового дослідження; вирішення ситуацій; розробка технології

<p>і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами</p>		<p>роботи</p>	
	<p>навички використання інформаційних і комунікаційних технологій (ЗК 8)</p>	<p>захист індивідуальних навчально-дослідних завдань; перевірка та оцінка виконання завдань для самостійної роботи</p>	<p>виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань; підготовка презентацій</p>
	<p>здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з</p>	<p>перевірка та оцінка виконання завдань для</p>	<p>самостійна робота студентів зі складання дайджесту наукових</p>

Результати навчання за дисципліною	Сформовані компетентності	Методи оцінювання	Методи навчання
1	2	3	4
	різних джерел (ЗК 10)	самостійної роботи	публікацій, робота з нормативно-правовими джерелами
<i>Спеціальні (фахові) компетентності</i>			
	здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлень, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади (СК 4)	опитування; контрольні роботи; тестування	проблемно-пошукові завдання щодо аналізу соціальних проблем певної категорії клієнтів соціальної роботи
<i>Загальні компетентності</i>			
	здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК 3)	опитування, перевірка письмових робіт	проблемний виклад матеріалу; евристична бесіда; дискусія; виконання творчих завдань
	здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 4)	модульні контрольні роботи, опитування	вирішення ситуацій; розробка технології; розробка сценарію соціально-виховного заходу

ПРН 3 Ідентифікувати, формулювати і вирішувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід	знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК 6)	поточне оцінювання під час семінарського заняття	вирішення ситуацій; розробка технології; дискусія
	здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 9)	перевірка та оцінка виконання завдань для самостійної роботи, опитування, модульні контрольні роботи, підсумкове оцінювання на іспиті	евристична бесіда, проблемний виклад матеріалу, дискусія, виконання завдань для самостійної роботи

Результати навчання за дисципліною	Сформовані компетентності	Методи оцінювання	Методи навчання
1	2	3	4
	здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 10)	перевірка та оцінка виконання завдань для самостійної роботи	самостійна робота студентів зі складання дайджесту наукових публікацій, робота з нормативно-правовими джерелами
	здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК 12)	опитування, поточне оцінювання під час семінарських занять	групові дискусії; виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань (написання тематичних наукових доповідей; розробка технології)
<i>Спеціальні (фахові) компетентності</i>			
	здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів (СК 2)	перевірка виконання завдань самостійної роботи	евристична бесіда, самостійна робота студентів над створенням теоретичної моделі технології соціальної роботи з певною групою клієнтів
<i>Загальні компетентності</i>			
	здатність спілкуватися державною мовою як усно,	перевірка та оцінювання результатів виконання	дискусії, соціальної роботи написання тематичних наукових

ПРН 4 Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної (соціально- педагогічної) проблеми	так і письмово (ЗК 7)	завдань для самостійної роботи	доповідей, реферативних повідомлень
	здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК 12)	опитування, поточне оцінювання під час семінарських занять	евристична бесіда, дискусії, мозковий штурм, дерево рішень, вирішення ситуацій
	<i>Спеціальні (фахові) компетентності</i>		
	здатність до аналізу соціально- психологічних явищ, процесів становлень,	опитування; контрольні роботи; тестування	проблемно- пошукові завдання щодо аналізу соціальних проблем певної категорії клієнтів

Результати навчання за дисципліною	Сформовані компетентності	Методи оцінювання	Методи навчання
1	2	3	4
	розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади (СК 4)		
	здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад (СК 15)	поточне оцінювання під час семінарських занять	проблемно-пошукові завдання щодо аналізу соціальних проблем певної категорії клієнтів соціальної роботи
ПРН 5 Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи (зокрема	<i>Загальні компетентності</i>		
	знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК 6)	опитування, модульні контрольні роботи, підсумкове оцінювання на семестровому іспиті	тематичні лекції; проблемний виклад матеріалу; інтерактивні методи роботи в групах (мозковий штурм, дискусії)
	здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК 7)	контрольні роботи; оцінювання індивідуальних навчально-дослідницьких завдань	дискусії; написання тематичних наукових доповідей, реферативних повідомлень
	здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з	перевірка виконання завдань для самостійної роботи	самостійна робота студентів зі складання дайджесту наукових

соціально-педагогічної діяльності) їхнього вирішення, передбачати наслідки	різних джерел (ЗК 10)		публікацій
	здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК 12)	опитування, поточне оцінювання під час семінарських занять	евристична бесіда, дискусії, мозковий штурм, дерево рішень, вирішення ситуацій
	<i>Спеціальні (фахові) компетентності</i>		
здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів (СК 2)	перевірка та оцінювання виконання завдань самостійної роботи	евристична бесіда, самостійна робота студентів над створенням теоретичної моделі технології соціальної роботи з певною групою клієнтів	

Результати навчання за дисципліною	Сформовані компетентності	Методи оцінювання	Методи навчання
1	2	3	4
	здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлень, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади (СК 4)	опитування; модульні контрольні роботи; тестування	проблемно-пошукові завдання щодо аналізу соціальних проблем певної категорії клієнтів соціальної роботи
	здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби особистості та ресурси клієнтів (СК 9)	модульні контрольні роботи, опитування	проблемно-пошукові завдання щодо аналізу соціальних проблем певної категорії клієнтів соціальної роботи; самостійна робота студентів зі складання діагностичної програми власного наукового дослідження
	здатність розробляти шляхи запобігання, подолання і мінімізації	опитування, поточне оцінювання виконання завдань семінарського	вирішення ситуацій, вправи, розробка технологій соціальної роботи та їх презентація

	наслідків соціальних проблем (СК 10)	заняття	
ПРН 8 Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціально-політичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях	<i>Загальні компетентності</i>		
	уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми (ЗК 11)	опитування, поточне оцінювання під час семінарських занять	вирішення ситуацій, метод кейсів, дискусія
	здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК 12)	опитування, поточне оцінювання під час семінарських занять	групові дискусії, вирішення ситуацій, метод кейсів
	<i>Спеціальні (фахові) компетентності</i>		

	здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів (СК 2)	перевірка та оцінювання виконання завдань самостійної роботи	евристична бесіда, самостійна робота студентів над створенням теоретичної моделі технології соціальної роботи з певною групою клієнтів
	здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлень, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади (СК 4)	опитування; модульні контрольні роботи; тестування	проблемно-пошукові завдання щодо аналізу соціальних проблем певної категорії клієнтів соціальної роботи
	знання і розуміння організації та функціонування системи соціального захисту і соціальних служб (СК 6)	опитування, групове обговорення	евристична бесіда, мозковий штурм, самостійна робота студентів з нормативно-правовими джерелами
	здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби особистості та ресурси клієнтів (СК 9)	модульні контрольні роботи, опитування	проблемно-пошукові завдання щодо аналізу соціальних проблем певної категорії клієнтів соціальної роботи; самостійна робота

			студентів зі складання діагностичної програми власного наукового дослідження
ПРН 9 Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички під час вирішення соціальної (соціально-педагогічної) проблеми	<i>Загальні компетентності</i>		
	навички використання інформаційних і комунікаційних технологій (ЗК 8)	оцінювання індивідуальних навчально-дослідних завдань; перевірка та оцінка виконання завдань для самостійної роботи	виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань; підготовка презентацій

Результати навчання за дисципліною	Сформовані компетентності	Методи оцінювання	Методи навчання
1	2	3	4
<p>ПРН 13 Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів</p>	<i>Спеціальні (фахові) компетентності</i>		
	<p>здатність до виявлення, соціального інспектування і оцінки потреб вразливих категорій громадян, у тому числі тих, які опинилися в складних життєвих обставинах (СК 5)</p>	<p>опитування; поточне оцінювання під час семінарських занять; модульні контрольні роботи; перевірка виконання завдань самостійної роботи</p>	<p>проблемно-пошукові завдання щодо аналізу соціальних проблем певної категорії клієнтів соціальної роботи; самостійна робота студентів зі складання діагностичної програми власного наукового дослідження</p>
	<p>здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби особистості та ресурси клієнтів (СК 9)</p>	<p>опитування; модульні контрольні роботи</p>	<p>проблемно-пошукові завдання щодо аналізу соціальних проблем певної категорії клієнтів соціальної роботи; самостійна робота студентів зі складання діагностичної програми власного наукового</p>

			дослідження
ПРН 14	<i>Спеціальні (фахові) компетентності</i>		
Самостійно визначати чинники, що можуть призвести до виникнення складних життєвих обставин та проблем особистості	здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів (СК 2)	перевірка виконання завдань самостійної роботи	евристична бесіда, самостійна робота студентів над створенням теоретичної моделі технології соціальної роботи з певною групою клієнтів
	здатність до виявлення, соціального інспектування і оцінки потреб вразливих категорій громадян, у тому числі тих, які опинилися в складних	модульні контрольні роботи, опитування	проблемно-пошукові завдання щодо аналізу соціальних проблем певної категорії клієнтів соціальної роботи; самостійна робота студентів зі

Результати навчання за дисципліною	Сформовані компетентності	Методи оцінювання	Методи навчання
1	2	3	4
	життєвих обставинах (СК 5)		складання діагностичної програми власного наукового дослідження
	здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби особистості та ресурси клієнтів (СК 9)	модульні контрольні роботи, опитування	проблемно-пошукові завдання щодо аналізу соціальних проблем певної категорії клієнтів соціальної роботи; самостійна робота студентів зі складання діагностичної програми власного наукового дослідження
	<i>Спеціальні (фахові) компетентності</i>		
ПРН 22 Демонструвати уміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення,	здатність ініціювати соціальні зміни, спрямовані на піднесення соціального добробуту (СК 12)	перевірка виконання завдань для самостійної роботи; захист-презентація	дискусія, мозковий штурм, розробка технологій та їх презентація

<p>мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей</p>	<p>здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері (СК 18)</p>	<p>поточне оцінювання під час семінарських занять; захист-презентація</p>	<p>мозковий штурм, розробка технологій, групова робота над розробкою навчального проекту та концепцією його презентації</p>
<p>ПРН 23 Конструювати процес та результат соціальної (соціально-педагогічної) роботи в межах поставлених завдань,</p>	<p><i>Спеціальні (фахові) компетентності</i></p>		
	<p>здатність розробляти шляхи запобігання, подолання і мінімізації наслідків соціальних проблем (СК 10)</p>	<p>опитування, оцінювання розроблених технологій</p>	<p>вирішення ситуацій, вправи, розробка технологій соціальної роботи та їх презентація</p>
	<p>здатність до розробки та реалізації соціальних</p>	<p>оцінювання розроблених</p>	<p>самостійна робота над програмою соціальної роботи з певною групою</p>

Результати навчання за дисципліною	Сформовані компетентності	Методи оцінювання	Методи навчання
1	2	3	4
використовувати кількісні та якісні показники, коригувати план роботи відповідно до результатів оцінки	проектів та програм (СК 13)	навчальних соціальних проектів та програм; захист-презентація	клієнтів, групова робота над розробкою навчального соціального проекту та концепцією його презентації
	здатність оцінювати результати та якість професійної діяльності у сфері соціальної (соціально-педагогічної) роботи (СК 19)	опитування, самооцінювання студентами результатів власної роботи та роботи інших студентів	аналіз, узагальнення досвіду практики соціальної роботи, дискусія

5. Зміст навчальної дисципліни

Розподіл годин / тем за видами занять

№ з/п	Назва теми / розділу дисципліни	Форми організації навчання в годинах			Усього
		денна форма			
		Лекції	Семінарсько-практичні заняття	Самостійна робота	
1	2	3	4	5	6
Модуль 1. Технології соціальної роботи: теоретичні засади					
1.1	Соціальні технології: сутність, особливості	2	2	4	8
1.2	Технології соціальної роботи: сутність та	4	2	4	10

	специфіка				
1.3	Методи соціальної роботи: поняття, класифікація	2	2	6	10
1.4	Соціологічні методи в соціальній роботі	2	2	10	14
1.5	Психологічні методи в соціальній роботі	2	2	10	14
1.6	Педагогічні методи в соціальній роботі	2	2	10	14
1.7	Організаційні форми соціальної роботи: поняття, класифікація	4	6	10	20
Модуль 2. Загальні (базові) технології соціальної роботи					
2.1	Соціальна діагностика: мета, етапи, способи проведення	2	2	6	10

№ з/п	Назва теми / розділу дисципліни	Форми організації навчання в годинах			Усього
		денна форма			
		Лекції	Семінарсько-практичні заняття	Самостійна робота	
1	2	3	4	5	6
2.2	Технології соціальної профілактики та адаптації	2	4	6	12
2.3	Технології консультування та посередництва	2	2	6	10
2.4	Технології соціальної терапії і корекції в практиці соціальної роботи	2	2	6	10
2.5	Технологія соціальної реабілітації	2	2	6	10
2.6	Соціальне проєктування та прогнозування в соціальній роботі	2	2	6	10
2.7	Соціальна експертиза та технології визначення ефективності соціальної роботи	2	2	6	10
2.8	Технології соціального контролю та догляду	2	2	6	10
2.9	Рекламно-інформаційні технології в соціальній роботі	2	-	6	8
		36	36	108	180

Тематичний план лекцій

№ з/п	Назва теми лекції	Кількість годин	Форма проведення	Завдання для студентів до лекції
1	2	3	4	5
Модуль 1. Технології соціальної роботи: теоретичні засади				

1.1	Соціальні технології: сутність, особливості	2	тематична лекція	проаналізувати рекомендовані наукові джерела, з'ясувати теоретичні підходи до визначення сутності понять «технологія», «соціальна технологія», «технологізація», «процедура»
1.2	Технології соціальної роботи: сутність та специфіка	4	тематична, проблемна лекція	проаналізувати рекомендовані наукові джерела, з'ясувати теоретичні підходи до визначення сутності понять «соціальна робота» «технологія соціальної

№ з/п	Назва теми лекції	Кількість годин	Форма проведення	Завдання для студентів до лекції
1	2	3	4	5
				роботи», класифікації технологій соціальної роботи
1.3	Методи соціальної роботи: поняття, класифікація	2	тематична лекція	проаналізувати рекомендовані наукові джерела, з'ясувати теоретичні підходи до визначення сутності поняття «метод соціальної роботи» і класифікації методів соціальної роботи
1.4	Соціологічні методи в соціальній роботі	2	лекція-конференція	підготуватися до викладу тематичної наукової доповіді про можливості використання певного соціологічного методу в практиці соціальної роботи (за власним вибором здобувача вищої освіти)
1.5	Психологічні методи в соціальній роботі	2	лекція-конференція	підготуватися до викладу тематичної наукової доповіді про використання певного психологічного методу в практиці соціальної роботи (за власним вибором здобувача вищої освіти)
1.6	Педагогічні методи в соціальній роботі	2	тематична лекція	проаналізувати рекомендовані наукові джерела, з'ясувати теоретичні підходи до класифікації педагогічних методів у соціальній роботі

1.7	Організаційні форми соціальної роботи: поняття, класифікація	4	тематична лекція	проаналізувати рекомендовані наукові джерела, з'ясувати теоретичні підходи до визначення сутності поняття «форма соціальної роботи»
Модуль 2. Загальні (базові) технології соціальної роботи				
2.1	Соціальна діагностика: мета, етапи, способи проведення	2	тематична лекція	проаналізувати рекомендовані наукові джерела, з'ясувати теоретичні підходи до визначення сутності понять «діагностика», «соціальна діагностика», «діагностична програма», «діагностичний інструментарій», «діагностична методика»

№ з/п	Назва теми лекції	Кількість годин	Форма проведення	Завдання для студентів до лекції
1	2	3	4	5
2.2	Технології соціальної профілактики та адаптації	2	тематична лекція	проаналізувати рекомендовані наукові джерела, з'ясувати теоретичні підходи до визначення сутності понять «профілактика», «адаптація», «соціальна профілактика», «соціальна адаптація»
2.3	Технології консультування та посередництва	2	тематична лекція	проаналізувати рекомендовані наукові джерела, з'ясувати теоретичні підходи до визначення сутності понять «консультування», «посередництво»
2.4	Технології соціальної терапії і корекції в практиці соціальної роботи	2	тематична лекція	проаналізувати рекомендовані наукові джерела, з'ясувати теоретичні підходи до визначення сутності понять «терапія», «корекція», «соціальна терапія», «соціальна корекція»
2.5	Технологія соціальної реабілітації	2	тематична лекція	проаналізувати рекомендовані наукові джерела, з'ясувати теоретичні підходи до визначення сутності понять «реабілітація», «соціальна реабілітація»

2.6	Соціальне проєктування та прогнозування в соціальній роботі	2	тематична лекція	проаналізувати рекомендовані наукові джерела, з'ясувати теоретичні підходи до визначення сутності понять «проєктування», «соціальне проєктування», «прогнозування»
2.7	Соціальна експертиза та технології визначення ефективності соціальної роботи	2	тематична, проблемна лекція	проаналізувати рекомендовані наукові джерела, з'ясувати теоретичні підходи до визначення сутності понять «соціальна експертиза», «ефективність», «ефективність соціальної роботи», «критерій», «показник»

№ з/п	Назва теми лекції	Кількість годин	Форма проведення	Завдання для студентів до лекції
1	2	3	4	5
2.8	Технології соціального контролю та догляду	2	тематична лекція	проаналізувати рекомендовані наукові джерела, з'ясувати теоретичні підходи до класифікації форм соціального контролю та догляду
2.9	Рекламно-інформаційні технології в соціальній роботі	2	лекція-конференція	підготувати до викладу тематичної наукової доповіді про можливості та практику використання певного рекламного засобу в роботі соціальних працівників (за власним вибором здобувача вищої освіти)

Тематичний план семінарських занять

№ з/п	Назва теми заняття	Кількість годин	Форма проведення
1	2	3	4
1.	Соціальні технології: сутність, особливості	2	семінар-дискусія
Завдання для студентів до семінарського заняття № 1			
<p>1. Опрацювати рекомендовану літературу та підготуватися до обговорення питань:</p> <ul style="list-style-type: none"> - поняття та особливості соціальної технології; - класифікація соціальних технологій; - поняття та головні складові змісту технологізації; - компоненти, основні процедури соціальних технологій; - етапи, стратегія реалізації соціальних технологій. <p>2. Підготувати письмове повідомлення на тему «Слабкі і сильні сторони соціальних технологій»</p>			

2.	Технології соціальної роботи: сутність та специфіка	2	семінар-дискусія
Завдання для студентів до семінарського заняття № 2			
<p>1. Опрацювати рекомендовану літературу та підготуватися до обговорення питань:</p> <ul style="list-style-type: none"> - поняття, особливості технологій соціальної роботи; - структура технологій соціальної роботи; - критерії ефективності процесу технологізації соціальної роботи; - класифікація технологій соціальної роботи. - умови реалізації технологій соціальної роботи. <p>2. Підготувати письмове реферативне повідомлення на тему «Переваги і недоліки застосування технологічного підходу в практиці соціальної роботи»</p>			
3.	Методи соціальної роботи: поняття, класифікація	2	семінар-дискусія

№ з/п	Назва теми заняття	Кількість годин	Форма проведення
1	2	3	4
Завдання для студентів до семінарського заняття № 3			
<p>1. Опрацювати рекомендовану літературу та підготуватися до обговорення питань:</p> <ul style="list-style-type: none"> - методологія соціальної роботи; - підходи до класифікації методів соціальної роботи; - загально наукові методи в соціальній роботі; - загальна характеристика спеціальних методів соціальної роботи; - соціально-економічні методи соціальної роботи; - організаційно-розпорядницькі методи соціальної роботи; - методи індивідуальної, групової роботи та роботи в громаді <p>2. Створити презентацію з 7-9-слайдів на тему «Використання певного (за вибором здобувача вищої освіти) загально наукового в соціальній роботі»</p>			
4.	Соціологічні методи в соціальній роботі	2	семінар-розгорнута бесіда
Завдання для студентів до семінарського заняття № 4			
<p>1. Опрацювати рекомендовану літературу та підготуватися до обговорення питань:</p> <ul style="list-style-type: none"> - методи аналізу документації; - контент-аналіз; - метод спостереження; - метод опитування, його форми; - фокус-група; - соціометрія; - експеримент у соціальній роботі <p>2. Здійснити самоаналіз практики використання соціологічних методів у власному науковому дослідженні (курсowa робота, 2 курс навчання), у межах практикумів (1-2 курс навчання). Результати оформити у вигляді письмової роботи, підготуватися до її презентації.</p>			
5.	Психологічні методи в соціальній роботі	2	семінар-розгорнута бесіда
Завдання для студентів до заняття № 5			

1. Опрацювати рекомендовану літературу та підготуватися до обговорення питань:

- психодіагностика у соціальній роботі;
- психокорекція у соціальній роботі;
- психологічне консультування;
- психотерапія у соціальній роботі;
- соціально-психологічний тренінг;
- соціодрама;
- психодрама.

2. Здійснити самоаналіз практики використання психологічних методів у власному науковому дослідженні (курсова робота, 2 курс навчання), у межах практикумів (1-2 курс навчання). Результати оформити у вигляді письмової роботи, підготуватися до її презентації.

6.	Педагогічні методи в соціальній роботі	2	семінар-розгорнута бесіда
-----------	--	---	---------------------------

Завдання для студентів до заняття № 6

1. Опрацювати рекомендовану літературу та підготуватися до обговорення питань:

- методи формування свідомості як засоби соціального впливу на клієнтів

№ з/п	Назва теми заняття	Кількість годин	Форма проведення
1	2	3	4
<p>соціальної роботи;</p> <ul style="list-style-type: none"> - методи організації діяльності клієнтів соціальної роботи; - методи стимулювання доцільної поведінки клієнтів соціальної роботи; - методи самовиховання <p>2. Здійснити самоаналіз практики використання педагогічних методів у роботі в межах практикумів (1-2 курс навчання). Результати оформити у вигляді письмової роботи, підготуватися до її презентації.</p>			
7.	Організаційні форми соціальної роботи: поняття, класифікація	2	семінар-дискусія
Завдання для студентів до заняття № 7			
<p>1. Опрацювати рекомендовану літературу та підготуватися до обговорення питань:</p> <ul style="list-style-type: none"> - поняття форми соціальної роботи та її ознаки; - класифікація організаційних форм соціальної роботи; - пакет організаційної форми соціальної роботи та його складові; - загальна характеристика простих, комплексних, масових форм соціальної роботи 			
8.	Організаційні форми соціальної роботи: поняття, класифікація	2	семінар-колоквіум
Завдання для студентів до заняття № 8			
<p>Підготувати доповідь щодо можливостей використання конкретної організаційної форми у практиці соціальної роботи, технології її підготовки та проведення (за вибором студента).</p> <ul style="list-style-type: none"> - технологія підготовки і проведення бесіди; - технологія підготовки і проведення дискусії; - технологія підготовки і проведення диспуту; - технологія підготовки і проведення вікторини; - використання конференцій у практиці соціальної роботи; - усний журнал як форма соціальної роботи 			
9.	Організаційні форми соціальної роботи: поняття, класифікація	2	семінар-демонстрація
Завдання для студентів до заняття № 9			
<p>Розробити сценарій соціально-виховного заходу та підготуватися до демонстрації певної його частини (гра, вправа, вікторина, елемент тренінгу тощо) на семінарському занятті (до 5-ти хвилин)</p>			

10.	Соціальна діагностика: мета, етапи, способи проведення	2	семінар-дискусія
Завдання для студентів до заняття № 10			
<p>1. Опрацювати рекомендовану літературу та підготуватися до обговорення питань:</p> <ul style="list-style-type: none"> - загальна характеристика понять «соціальна діагностика» та «соціальний діагноз»; - принципи соціальної діагностики; - завдання соціальної діагностики; - функції соціальної діагностики; - етапи здійснення діагностичних процедур; - загальна характеристика понять «критерій» та «показник»; критерії та показники у соціальній діагностиці; - кількісні та якісні методи соціальної діагностики. <p>2. Підготувати письмове повідомлення за темою, самостійно обраною із</p>			

№ з/п	Назва теми заняття	Кількість годин	Форма проведення
1	2	3	4
запропонованих:			
<ul style="list-style-type: none"> - система методів соціальної діагностики та їх значення у соціальній роботі; - кількісні методи соціальної діагностики; - якісні методи соціальної діагностики; - види діагностичних помилок <p>3. Розробити діагностичну програму власного наукового дослідження (курсова робота) та підготуватися до її презентації на семінарському занятті</p>			
11.	Технологія соціальної адаптації	2	семінар-дискусія

Завдання для студентів до заняття № 11

<p>1. Опрацювати рекомендовану літературу та підготуватися до обговорення питань:</p> <ul style="list-style-type: none"> - характеристика поняття «соціальна адаптація»: теоретичний аспект. - структура та види соціальної адаптації. - рівні соціальної адаптації. - стадії, форми та механізми соціальної адаптації. - етапи технології соціальної адаптації. <p>2. Підготувати конспект теми «Система методів соціальної адаптації».</p>			
12.	Технологія соціальної профілактики	2	семінар-дискусія

Завдання для студентів до заняття № 12

<p>1. Опрацювати рекомендовану літературу та підготуватися до обговорення питань:</p> <ul style="list-style-type: none"> - загальна характеристика поняття «соціальна профілактика», принципи, завдання соціальної профілактики - рівні та види соціальної профілактики. - загальна характеристика форм та методів надання послуги соціальної профілактики; - технологія комплексної соціальної профілактики (структура процесу соціальної профілактики, основні стадії). - показники ефективності соціальної профілактики. <p>2. Опрацювати Державний стандарт соціальної послуги профілактики та стисло законспектувати основні його положення.</p> <p>3. Підготувати письмове реферативне повідомлення про самостійно обрану із запропонованих форму надання послуги соціальної профілактики:</p>			
---	--	--	--

соціальна реклама; лекція; відео лекторій; бесіда; дебати; тренінг; форум-театр; «жива бібліотека»; масовий захід/акція.

13.	Технології консультування та посередництва	2	семінар-дискусія
------------	--	---	------------------

Завдання для студентів до заняття № 13

1. Опрацювати рекомендовану літературу та підготуватися до обговорення питань:

- загальна характеристика поняття «соціальне консультування»; види соціального консультування.
- принципи організації та здійснення соціального консультування;
- функції та етапи соціального консультування;
- основні форми і методи роботи у процесі соціального консультування.
- загальна характеристика поняття «медіація»; підходи до організації та надання соціальної послуги посередництва (медіації).
- принципи надання соціальної послуги посередництва (медіації).
- процедура укладення медіаційної угоди (угоди про примирення).

№ з/п	Назва теми заняття	Кількість годин	Форма проведення
1	2	3	4
	<p>- зміст соціальної послуги посередництва (медіації);</p> <p>- методика оцінки ефективності надання соціальної послуги посередництва (медіації), показники якості соціальної послуги (кількісні та якісні).</p> <p>2. Опрацювати Державний стандарт соціальної послуги посередництва (медіації) та стисло законспектувати основні його положення.</p> <p>3. Добрати приклади провокування утриманських установок в ході соціального посередництва.</p> <p>4. Підготувати письмове реферативне повідомлення за темою, самостійно обраною із запропонованих:</p> <ul style="list-style-type: none"> - соціальне посередництво як смислоутворюючий елемент соціальної роботи; - умови ефективного виконання посередницької функції; - місце і роль соціального консультування в структурі соціальної роботи; - форми і методи здійснення консультаційної діяльності 		
14.	Технології соціальної терапії і корекції в практиці соціальної роботи	2	семінар-дискусія
Завдання для студентів до заняття № 14			
<p>1. Опрацювати рекомендовану літературу та підготуватися до обговорення питань:</p> <ul style="list-style-type: none"> - загальна характеристика поняття «соціальна терапія», завдання соціальної терапії; - методи і підходи до соціальної терапії; - функції соціальної терапії; - види соціальної терапії; - основні етапи технології соціальної терапії; - поняття соціальної корекції, її напрями та методичні підходи; - психолого-педагогічні методи корекційного впливу; - соціальне на учіння у практиці соціальної роботи; - соціальна корекція конфліктної ситуації. <p>2. Підготувати письмове реферативне повідомлення за темою, самостійно обраною із запропонованих:</p> <ul style="list-style-type: none"> - основні напрями корекційного впливу в соціальній роботі; - взаємозв'язок методів соціальної терапії та соціальної діагностики; - гештальт-терапія і соціальна робота; 			

- методи психотерапії, які використовуються в соціальній роботі

15.	Технологія соціальної реабілітації	2	семінар-дискусія
-----	------------------------------------	---	------------------

Завдання для студентів до заняття № 15

1. Опрацювати рекомендовану літературу та підготуватися до обговорення питань:

- загальна характеристика поняття «соціальна реабілітація».
- фактори, зумовлюючи необхідність соціальної реабілітації соціального суб'єкта.
- зміст, цілі та засоби процесу соціальної реабілітації.
- види соціальної реабілітації.
- базові принципи здійснення процесу соціальної реабілітації.

2. Визначити та охарактеризувати чинники соціальної дезадаптації людини, яка перенесла важке захворювання і тривалий час була прикута до ліжка, оформити у вигляді письмової роботи.

3. Письмово охарактеризувати основні форми організації соціальної

№ з/п	Назва теми заняття	Кількість годин	Форма проведення
1	2	3	4
реабілітації. Зазначити, у яких формах доцільно проводити соціальну реабілітацію родини вимушених переселенців. Відповідь обґрунтувати.			
16.	Соціальне проєктування та прогнозування в соціальній роботі	2	семінар-дискусія
Завдання для студентів до заняття № 16			
<p>1. Опрацювати рекомендовану літературу та підготуватися до обговорення питань:</p> <ul style="list-style-type: none"> - загальна характеристика поняття «соціальне прогнозування»; етапи соціального прогнозування (аналітичний, дослідний, програмний, організаційний) та їх характеристика; - загальна характеристика методів соціального прогнозування; - моделювання як найбільш ефективний метод прогнозування; моделювання соціальних відносин і структур; - загальна характеристика поняття «соціальне проєктування»; об'єкти соціального проєктування; - загальна характеристика поняття «проєктивний фон»; - основні форми і методи проєктування; - технологія програмно-цільового проєктування в соціальній роботі. <p>2. Підготувати письмове реферативне повідомлення за темою, самостійно обраною із запропонованих:</p> <ul style="list-style-type: none"> - зміст проєктування як технології соціальної роботи; - зміст прогнозування як технології соціальної роботи; - характеристика типів соціального прогнозування; - етапи соціального проєктування та прогнозування. 			
17.	Соціальна експертиза та технології визначення ефективності соціальної роботи	2	семінар-дискусія
Завдання для студентів до заняття № 17			

1. Опрацювати рекомендовану літературу та підготуватися до обговорення питань:

- загальна характеристика поняття «соціальна експертиза», її цілі та завдання.
- суб'єкти та об'єкти експертних оцінок.
- функції соціальної експертизи.
- порядок замовлення соціальної експертизи; процедура відбору експертів;
- види та організаційні моделі соціальної експертизи;
- етапи соціальної експертизи;
- критерії оцінки ефективності соціальної роботи;
- поняття результату соціальної роботи; загальна характеристика поняття «оптимальність соціальних дій», умови її досягнення.
- результативність діяльності соціального працівника і критерії її визначення;

2. Підготувати письмове реферативне повідомлення за темою, самостійно обраною із запропонованих:

- місце і роль соціальної експертизи у соціальній роботі;
- особливості соціальної експертизи соціальних проблем, ситуацій, станів і процесів;
- проблема експертизи соціальних проектів, програм і рішень;
- групові методи соціальної експертизи;
- індивідуальні форми експертного опитування;
- види експертних оцінок та способи їх узгодження.

№ з/п	Назва теми заняття	Кількість годин	Форма проведення
1	2	3	4
18.	Технології соціального контролю та догляду	2	семінар-дискусія
Завдання для студентів до заняття № 18			
<p>1. Опрацювати рекомендовану літературу та підготуватися до обговорення питань:</p> <ul style="list-style-type: none"> - поняття соціального обслуговування, види та форми; - правове регулювання надання соціальних послуг; - соціальне обслуговування як технологія соціальної роботи; - особливості організації, етапи та моделі обслуговування; - загальна характеристика понять «опіка» та «піклування»; опіка і піклування як технології соціальної роботи; - соціальне інспектування і соціальний патронаж як форма соціального піклування; - мета, завдання, принципи та функції соціального патронажу неблагополучних родин; - процес соціального патронажу, форми і методи. <p>2. Розробити програму соціального патронажу 15-річного хлопця, який мешкає у власній квартирі без батьків. Оформити у вигляді письмової роботи.</p>			

6. Контроль і оцінка результатів навчання

Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти із дисципліни «*Технології соціальної роботи*» оцінюються за модульно-рейтинговою системою. Кожний модуль включає бали за поточну роботу здобувача вищої освіти на лекційних, семінарсько-практичних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну навчально-дослідницьку роботу. Підсумковий контроль знань здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу 1 і 2 модулів.

6.1 Види контролю

Попередній (вхідний), поточний (тематичний), модульний та підсумковий (семестровий) контроль.

6.2 Форми контролю

Комплексна контрольна робота (ректорська контрольна робота), поточний контроль на лекції (фронтальне стандартизоване опитування за тестами протягом 5-10 хв., вибіркове усне опитування, захист індивідуальних навчально-дослідницьких завдань), поточний контроль на семінарських заняттях (вбіркове усне опитування, фронтальне стандартизоване опитування за карточками, тестами протягом 5-10 хв., письмова тематична контрольна

робота (до 45 хв.), фронтальна перевірка виконання завдань самостійної роботи), контроль у поза навчальний час (фронтальна перевірка виконання завдань самостійної роботи), модульний контроль (модульна контрольна робота), підсумковий контроль (письмовий іспит за екзаменаційними білетами (5-й семестр) та фронтальне стандартизоване підсумкове опитування за тестами (6-й семестр)).

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів	
		5-й семестр	6-й семестр
		денна форма	
1.	Відвідування лекцій (1 бал за кожну лекцію)	9	9
2.	Семінарські заняття (1 бал за відвідування кожного с/з + до 10 балів за роботу на кожному с/з)	99	99
3.	Модульні контрольні роботи (1, 2) (до 20 балів за кожну МКР)	20	40
4.	Самостійна робота	35	45
5.	Індивідуальна навчально-дослідницька робота	50	25
Підсумковий рейтинговий бал (max)		213	198

Загальна сума балів за курс: денна форма навчання: 5-й семестр – 213 балів (коефіцієнт: 3,55); 6-й семестр – 198 балів (коефіцієнт: 3,39).

Розрахунок балів, отриманих студентом (приведення до відповідності, де max 100): $x_1 : k + \text{бал, отриманий за іспит (підсумковий модульний контроль)}$ (max – 40) = підсумкова кількість балів (рейтинговий показник успішності студента), де x_1 – кількість балів, отриманих студентом упродовж вивчення курсу (у відповідному семестрі); k – коефіцієнт.

Розподіл балів, які отримують студенти

Для екзамену (5-й семестр)												
Поточне тестування та самостійна робота							МКР	max рейтинговий бал	Коефіцієнт	Сума	Підсумковий контроль	Підсумковий бал
Модуль № 1												
Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	Т 1.4	Т 1.5	Т 1.6	Т 1.7	20	213	3,55	60	40	100
17	18	17	42	42	17	40						
Для підсумкового модульного контролю (6-й семестр)												

Поточне тестування та самостійна робота									МКР	max рейтинговий бал	Коефіцієнт	Сума	Підсумковий модульний	Підсумковий бал
Модуль № 2									20	198	3,39	60	40	100
T2.1	T2.2	T2.3	T2.4	T2.5	T2.6	T2.7	T2.8	T2.9						
17	28	17	17	17	17	17	17	31						

Т 1.1, Т 1.2 ... – теми змістових модулів.

6.3 Критерії оцінювання знань студентів

Шкала та загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Сума балів за всіма видами навчальної діяльності	Критерії оцінювання
90-100	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь
74-89	ставиться за вияв здобувачем повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань
60-73	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але здобувач спроможний усунути їх із допомогою викладача
35-59	виставляється здобувачеві, відповіді якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється елементарними уявленнями про предмет вивчення; з можливістю повторного складання певних частин курсу
1-34	ставиться за початкові уявлення про предмет вивчення; з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на семінарсько-практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідницької роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;

- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля дисципліни. Виконання *модульної*

контрольної роботи відбувається в тестовому режимі з використанням роздрукованих завдань (фронтальне стандартизоване підсумкове опитування за тестами (до 45 хв.)). Завдання розподіляються за рівнем складності:

- . проста відповідь «так» чи «ні» – 0,5 балів;
- . вибір відповіді з 4 та більше варіантів – 1 бал;
- . завдання, які потребують знань визначень або пов'язані із заповненням таблиць, – 1,5 бали;

Загальна кількість питань у одному варіанті розподіляється так:

- . питання, що передбачають просту відповідь «так» чи «ні», – $8 \times 0,5$ балів = 4 бали;
- . питання, що передбачають вибір відповіді з 4 та більше варіантів, – 10×1 бал = 10 балів;
- . завдання, які потребують знань визначень, або пов'язаних з заповненням таблиць, – $4 \times 1,5$ бали = 6 балів;

Залежно від спрямованості модуля кількість питань за рівнем складності може змінюватися, але загальна кількість балів у сумі повинна складати 20.

Критерії оцінювання виконання завдань для самостійної роботи (письмових):

. завдання виконано у повному обсязі з використанням наукових джерел інформації з різних галузей знань, проведений аналіз, співставлення, зроблені висновки, в наявності особистісна думка студента – 5 балів;

. завдання виконано у повному обсязі з використанням наукових джерел інформації з різних галузей знань, проведений аналіз, співставлення, зроблені висновки – 4 бали;

. завдання виконано у повному обсязі на репродуктивному рівні – 3 бали;

. завдання виконано з несуттєвими (формальними) помилками на репродуктивному рівні – 2 бали. Несуттєвими (формальними) вважаються технічні помилки та описки, що пов'язані з оформленням роботи та не впливають на її зміст;

. завдання виконано на репродуктивному рівні неповністю з суттєвими помилками – 1 бал. Суттєвими вважаються помилки, що впливають на достовірність змісту окремих складових роботи.

Тематичні наукові доповіді оцінюються за такими критеріями:

- відповідність змісту доповіді заявленій темі, її цілісність та композиційна гармонійність – до 5 балів;

- ступінь розкриття предмету дослідження, наявність узагальнень альтернативних теоретичних підходів у межах досліджуваної проблеми, обсяг та якість опрацьованих інформаційних джерел – до 5 балів;

- системність і лаконічність викладення матеріалу – до 5 балів.

- уміння вести наукову дискусію – до 5 балів.

- ступінь зацікавлення, що викликала доповідь у студентському середовищі, наявність та характер коментарів на оприлюднені матеріали – до 5 балів.

Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач вищої освіти за результатами оцінювання наукової доповіді, – 25 балів.

7. Самостійна робота

Самостійна робота здобувачів вищої освіти має на меті формування пізнавальної активності студентів, засвоєння ними основних умінь та навичок роботи з навчальними матеріалами, поглиблення та розширення вже набутих знань, підвищення рівня організованості студентів тощо.

У процесі самостійної роботи здобувачі мають оволодіти вміннями та навичками: організації самостійної навчальної діяльності; самостійної роботи в бібліотеці з каталогами; праці з навчальною, навчально-методичною, науковою, науково-популярною літературою, довідковими виданнями, нормативно-правовими документами; конспектування літературних джерел; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; уміння оформляти і представляти результати науково-дослідницької і науково-прикладної роботи відповідно до нормативних документів та стандартів.

Кожен здобувач вищої освіти повинен уміти раціонально організувати свою навчальну самостійну діяльність.

Для успішної самостійної роботи значну частину часу здобувач вищої освіти має виділити для роботи в бібліотеці та в комп'ютерній мережі «Інтернет» (ефективність якої залежить від розуміння принципів формування алфавітного й тематичного каталогів, уміння швидко знаходити в них необхідну літературу, знання особливостей бібліографічного шифрування, рівня сформованості умінь і навичок використання програмних засобів та роботи в комп'ютерних мережах, створення бази даних і використання інтернет-ресурсів).

У процесі роботи з літературою корисно робити виписки найважливіших думок, формулювань, окремих висловів на аркушах паперу із зазначенням автора, джерела, сторінок і абзаців. Для кращого засвоєння матеріалу, розвитку творчого мислення основний зміст прочитаного доцільно формулювати у вигляді тез. Значення незнайомих термінів слід одразу ж з'ясувати за довідниковими виданнями. У процесі підготовки за темами (питаннями) курсу, що віднесені для самостійного опрацювання, студентам слід звернути особливу увагу на засвоєння зазначених ключових понять та термінів.

Обов'язковим вважається ведення студентами робочого конспекту, який повинен містити розгорнутий або тезисний огляд питань, що віднесені для самостійного опрацювання, а також визначення ключових понять і термінів.

Види самостійної роботи з дисципліни:

- самостійне поглиблене опрацювання тем дисципліни та окремих питань;

- систематичне опрацювання рекомендованої основної та додаткової літератури, підготовка до лекційних та семінарських занять відповідно до запропонованих планів їх проведення (переліку завдань);

- виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань (написання тематичних наукових доповідей) та підготовка до їхнього викладу на лекціях-конференціях;

- виконання творчих завдань (підготовка презентацій);

- підготовка до модульного та підсумкового контролю.

У процесі вивчення курсу для поточного контролю самостійної роботи студентів денної форми навчання та якості засвоєння ними матеріалу викладач використовує:

- індивідуальне та фронтальне опитування студентів під час семінарських занять, перевірку робочих конспектів;

- залучення студентів до дискусії з теми семінарського заняття з наступною оцінкою ініціативи та здатності до аналізу дискусійних питань;

- захист індивідуальних навчально-дослідницьких завдань під час лекцій-конференцій;

- проведення поточних тематичних контрольних робіт, тестування та модульного контролю.

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
Модуль 1. Технології соціальної роботи: теоретичні засади		
1.	<p>Соціальні технології</p> <p><i>Завдання:</i></p> <p>1. Опрацювати рекомендовану літературу.</p> <p>2. Підготувати анотацію на навчальний посібник: Лютий В. П. Технологія соціальної роботи: конспект лекцій: Розділ І. Загальні технології соціальної роботи. Київ: Академія праці і соціальних відносин, 2003. 75 с.</p> <p>3. Підготувати письмове повідомлення на тему «Слабкі і сильні сторони соціальних технологій».</p>	4
2.	<p>Технології соціальної роботи</p> <p><i>Завдання:</i></p> <p>1. Опрацювати рекомендовану літературу.</p> <p>2. Підготувати анотацію на навчальний посібник: Шахрай В. М. Технології соціальної роботи: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 464 с.</p> <p>3. Підготувати письмове повідомлення на тему «Переваги і недоліки застосування технологічного підходу в практиці соціальної роботи»</p>	4

	<p>Методи соціальної роботи: поняття, класифікація</p> <p><i>Завдання:</i></p> <p>1. Опрацювати зміст Закону України «Про соціальні послуги» (від 17.01.2019 р.) та стисло законспектувати основні його положення;</p> <p>3. 2. Створити презентацію з 7-9-слайдів на тему «Використання певного (за вибором здобувача вищої освіти) загальнонаукового в соціальній роботі», підготуватися до її демонстрації на семінарському занятті</p>	6
--	---	---

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
4.	<p>Соціологічні методи в соціальній роботі</p> <p><i>Завдання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Опрацювати рекомендовану літературу. Написати тематичну наукову доповідь про можливості використання певного соціологічного методу в практиці соціальної роботи (за власним вибором здобувача вищої освіти), підготуватися до їх презентації у ході лекції-конференції. Здійснити самоаналіз практики використання соціологічних методів у власному науковому дослідженні (курсова робота, 2 курс навчання), у межах практикумів (1-2 курс навчання). Результати оформити у вигляді письмової роботи, підготуватися до її презентації на семінарському занятті 	10
5.	<p>Психологічні методи в соціальній роботі</p> <p><i>Завдання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Опрацювати рекомендовану літературу. Написати тематичну наукову доповідь про можливості використання певного психологічного методу в практиці соціальної роботи (за власним вибором здобувача вищої освіти), підготуватися до їх презентації у ході лекції-конференції. Здійснити самоаналіз практики використання психологічних методів у власному науковому дослідженні (курсова робота, 2 курс навчання), у межах практикумів (1-2 курс навчання). Результати оформити у вигляді письмової роботи, підготуватися до її презентації на семінарському занятті. 	10
6.	<p>Педагогічні методи в соціальній роботі</p> <p><i>Завдання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Опрацювати рекомендовану літературу. Здійснити самоаналіз практики використання педагогічних методів у роботи в межах практикумів (1-2 курс навчання). Результати оформити у вигляді письмової роботи, підготуватися до її презентації на семінарському занятті. 	10

7.	<p>Організаційні форми соціальної роботи: поняття, класифікація</p> <p><i>Завдання:</i></p> <p>1. Опрацювати рекомендовану літературу.</p> <p>2. Підготувати письмову доповідь щодо можливостей використання конкретної організаційної форми у практиці соціальної роботи, технології її підготовки та проведення (за вибором студента).</p> <ul style="list-style-type: none"> - технологія підготовки і проведення бесіди; - технологія підготовки і проведення дискусії; - технологія підготовки і проведення диспуту; - технологія підготовки і проведення вікторини; - використання конференцій у практиці соціальної роботи; - усний журнал як форма соціальної роботи <p>3. Розробити сценарій соціально-виховного заходу та підготуватися до демонстрації певної його частини (гра,</p>	10
----	--	----

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
	вправа, вікторина, елемент тренінгу тощо) на семінарському занятті (до 5-ти хвилин)	
Модуль 2. Загальні (базові) технології соціальної роботи		
8.	<p>Соціальна діагностика: мета, етапи, способи проведення</p> <p><i>Завдання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювати рекомендовану літературу. 2. Підготувати письмове реферативне повідомлення за темою, самостійно обраною із запропонованих: <ul style="list-style-type: none"> - система методів соціальної діагностики та їх значення у соціальній роботі; - кількісні методи соціальної діагностики; - якісні методи соціальної діагностики; - види діагностичних помилок 3. Розробити діагностичну програму власного наукового дослідження (курсова робота) та підготуватися до її презентації на семінарському занятті 	6
9.	<p>Технології соціальної профілактики та адаптації</p> <p><i>Завдання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювати рекомендовану літературу. 2. Підготувати конспект теми «Система методів соціальної адаптації». 3. Опрацювати Державний стандарт соціальної послуги профілактики та стисло законспектувати основні його положення. 4. Підготувати письмове реферативне повідомлення про самостійно обрану із запропонованих форму надання послуги соціальної профілактики: соціальна реклама; лекція; відео лекторій; бесіда; дебати; тренінг; форум-театр; «жива бібліотека»; масовий захід/акція. 	6

10.	<p>Технології консультування та посередництва</p> <p><i>Завдання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювати рекомендовану літературу. 2. Добрати приклади провокування утриманських установок в ході соціального посередництва. 3. Опрацювати Державний стандарт соціальної послуги посередництва (медіації) та стисло законспектувати основні його положення. 4. Підготувати письмове повідомлення за темою, самостійно обраною із запропонованих: <ul style="list-style-type: none"> - соціальне посередництво як смислоутворюючий елемент соціальної роботи; - умови ефективного виконання посередницької функції; - місце і роль соціального консультування в структурі соціальної роботи; - форми і методи здійснення консультаційної діяльності 	6
11.	<p>Технології соціальної терапії і корекції в практиці соціальної роботи</p> <p><i>Завдання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювати рекомендовану літературу. 2. Підготувати письмове реферативне повідомлення за темою, 	6

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
	<p>самостійно обраною із запропонованих:</p> <ul style="list-style-type: none"> - основні напрями корекційного впливу в соціальній роботі; - взаємозв'язок методів соціальної терапії та соціальної діагностики; - гештальт-терапія і соціальна робота; <p>методи психотерапії, які використовуються в соціальній роботі</p>	
12.	<p>Технології соціальної реабілітації</p> <p><i>Завдання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювати рекомендовану літературу. 2. Визначити та охарактеризувати чинники соціальної дезадаптації людини, яка перенесла важке захворювання і тривалий час була прикута до ліжка, оформити у вигляді письмової роботи. 3. Письмово охарактеризувати основні форми організації соціальної реабілітації. Зазначити, у яких формах доцільно проводити соціальну реабілітацію родини вимушених переселенців. Відповідь обґрунтувати. 	6
13.	<p>Соціальне проєктування та прогнозування в соціальній роботі</p> <p><i>Завдання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювати рекомендовану літературу. 2. Підготувати письмове повідомлення за темою, самостійно обраною із запропонованих: <ul style="list-style-type: none"> - зміст проєктування як технології соціальної роботи; - зміст прогнозування як технології соціальної роботи; - характеристика типів соціального прогнозування; - етапи соціального проєктування та прогнозування. 	6

14.	<p>Соціальна експертиза та технології визначення ефективності соціальної роботи</p> <p><i>Завдання:</i></p> <p>1. Опрацювати рекомендовану літературу.</p> <p>2. Підготувати письмове реферативне повідомлення за темою, самостійно обраною із запропонованих:</p> <ul style="list-style-type: none"> - місце і роль соціальної експертизи у соціальній роботі; - особливості соціальної експертизи соціальних проблем, ситуацій, станів і процесів; - проблема експертизи соціальних проектів, програм і рішень; - групові методи соціальної експертизи; - індивідуальні форми експертного опитування 	6
15.	<p>Технології соціального контролю та догляду</p> <p><i>Завдання:</i></p> <p>1. Опрацювати рекомендовану літературу.</p> <p>2. Розробити програму соціального патронажу 15-річного хлопця, який мешкає у власній квартирі без батьків. Оформити у вигляді письмової роботи.</p>	6
16.	<p>Рекламно-інформаційні технології в діяльності соціального працівника</p> <p><i>Завдання:</i></p> <p>1. Опрацювати рекомендовану літературу.</p>	6

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
		денна
	2. Підготувати дайджест наукових публікацій на тему «Рекламно-інформаційні технології у соціальній роботі». 3. Написати тематичну наукову доповідь про можливості та практику використання певного рекламного засобу в роботі соціальних працівників (за власним вибором здобувача вищої освіти)	
	Разом	108

Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання здобувачів вищої освіти з курсу «Технології соціальної роботи» є частиною самостійної роботи. Передбачає підготовку трьох наукових доповідей за темами:

1. *Соціологічні методи в соціальній роботі* (тематична наукова доповідь про можливості використання певного соціологічного методу (за власним вибором здобувача вищої освіти) в практиці соціальної роботи);

2. *Психологічні методи в соціальній роботі* (тематична наукова доповідь про використання певного психологічного методу (за власним вибором здобувача вищої освіти) в практиці соціальної роботи);

3. *Рекламно-інформаційні технології в діяльності соціального працівника* (тематична наукова доповідь про можливості та практику використання певного рекламного засобу (за власним вибором здобувача вищої освіти) в роботі соціальних працівників)

Тематична наукова доповідь – це жанр наукового стилю, що передбачає розгорнутий публічний виклад (повідомлення) певної наукової проблеми (теми, питання). Логіко-композиційний каркас доповіді складається з таких частин:

- *вступ*, у якому аналізується проблемне поле чи конкретна проблема, що є причиною доповіді;

- *основна частина*, в якій оприлюднюється авторська ідея вирішення проблеми, хід чи результати наукового дослідження тощо;

- *підсумок*, в якому робиться висновок, надаються рекомендації, визначаються перспективи.

Наукова доповідь виконується державною (українською) мовою. Викладення повинно мати науковий характер, бути чітким, логічно послідовним, стислим (компактним), без орфографічних і синтаксичних помилок. Пряме копіювання матеріалів з літератури неприпустиме.

Обсяг доповіді, як правило, має складати 1-4 сторінки друкарського тексту формату А 4; оформлення – має відповідати встановленим вимогам.

Екзаменаційні питання з освітнього компоненту «Технології соціальної роботи»

(5-й семестр)

(контрольні питання до модулю 1. «Технології соціальної роботи: теоретичні засади»)

1. Поняття та особливості соціальної технології. Класифікація соціальних технологій.
2. Головні складові змісту технологізації.
3. Компоненти, основні процедури соціальних технологій.
4. Етапи, стратегія реалізації соціальних технологій.
5. Поняття, особливості технологій соціальної роботи.
6. Структура технологій соціальної роботи.
7. Критерії ефективності процесу технологізації соціальної роботи.
8. Класифікація технологій соціальної роботи.
9. Умови реалізації технологій соціальної роботи.
10. Методологія соціальної роботи. Класифікація методів соціальної роботи.
11. Загально філософські методи в соціальній роботі.
12. Особливості певних методичних прийомів (організаційно-розпорядницьких, психологічних, педагогічних, соціологічних, соціально-економічних).
13. Психологічні методи в соціальній роботі.
14. Соціологічні методи в соціальній роботі.
15. Методи формування свідомості.
16. Метод переконання, соціально-педагогічні умови його успішного використання.
17. Метод навіювання та прийоми його застосування.
18. Методи стимулювання доцільної поведінки клієнтів соціальної роботи.
19. Загальна характеристика методів організації діяльності клієнтів соціальної роботи, їх значення.
20. Методи соціального навчання та закріплення позитивного досвіду.
21. Доручення як метод організації соціально керованої діяльності, типологія, зміст основних доручень; соціально-педагогічні умови успішного застосування методу доручення.
22. Особливості використання ігрових технік в соціальній роботі.
23. Метод позитивного підкріплення і прийоми їх застосування.
24. Традиційні та інноваційні форми заохочення в практиці соціальної роботи.
25. Метод негативного підкріплення і прийоми їх застосування.
26. Метод змагання і можливості його використання в соціальній роботі.
27. Поняття форми соціальної роботи та її ознаки.

28.Класифікація організаційних форм соціальної роботи.

29.Технологія підготовки і проведення бесіди.

30.Технологія підготовки і проведення дискусії.

31.Технологія підготовки і проведення диспуту.

32.Усний журнал як форма соціальної роботи.

Контрольні питання з освітнього компоненту «Технології соціальної роботи»

(6-й семестр)

(контрольні питання до модулю 2. «Загальні (базові) технології соціальної роботи»)

1. Загальна характеристика загальних (базових) технологій соціальної роботи.
2. Загальна характеристика спеціальних (приватних, прикладних) технологій соціальної роботи.
3. Загальна характеристика понять «соціальна діагностика», «соціальний діагноз».
4. Принципи соціальної діагностики.
5. Завдання та функції соціальної діагностики.
6. Етапи здійснення діагностичних процедур.
7. Загальна характеристика понять «критерій» та «показник»; критерії та показники у соціальній діагностиці.
8. Кількісні методи соціальної діагностики.
9. Якісні методи соціальної діагностики.
10. Характеристика поняття «соціальна адаптація»: теоретичний аспект.
11. Структура та види соціальної адаптації.
12. Рівні соціальної адаптації.
13. Стадії, форми та механізми соціальної адаптації.
14. Етапи технології соціальної адаптації.
15. Загальна характеристика поняття «соціальна профілактика», принципи, завдання соціальної профілактики.
16. Рівні та види соціальної профілактики.
17. Основні стадії технології соціальної профілактики.
18. Форми і методи надання послуги соціальної профілактики:
19. Технологія комплексної соціальної профілактики (структура процесу соціальної профілактики, основні стадії).
20. Показники ефективності соціальної профілактики.
21. Загальна характеристика поняття «медіація»; підходи до організації та надання соціальної послуги посередництва (медіації).
22. Принципи надання соціальної послуги посередництва (медіації).
23. Процедура укладення медіаційної угоди (угоди про примирення).
24. Зміст соціальної послуги посередництва (медіації), форми роботи.
25. Методика оцінки ефективності надання соціальної послуги посередництва (медіації), показники якості соціальної послуги (кількісні та якісні).

26. Загальна характеристика поняття «соціальне консультування», види соціального консультування.
27. Принципи організації та здійснення соціального консультування.
28. Функції та етапи соціального консультування.
29. Основні форми і методи роботи у процесі соціального консультування.
30. Загальна характеристика поняття «соціальна терапія», завдання соціальної терапії.
31. Методи і підходи до соціальної терапії.
32. Функції соціальної терапії.

33. Види соціальної терапії.
34. Основні етапи технології соціальної терапії.
35. Поняття соціальної корекції, її напрями та методичні підходи.
36. Психолого-педагогічні методи корекційного впливу.
37. Соціальне навчіння у практиці соціальної роботи.
38. Соціальна корекція конфліктної ситуації.
39. Загальна характеристика поняття «соціальна реабілітація».
40. Фактори, зумовлюючи необхідність соціальної реабілітації соціального суб'єкта.
41. Зміст, цілі та засоби процесу соціальної реабілітації.
42. Види соціальної реабілітації.
43. Базові принципи здійснення процесу соціальної реабілітації.
44. Загальна характеристика поняття «соціальне прогнозування».
45. Етапи соціального прогнозування та їх характеристика.
46. Загальна характеристика методів соціального прогнозування
47. Моделювання як найбільш ефективний метод прогнозування. Моделювання соціальних відносин і структур.
48. Загальна характеристика поняття «соціальне проєктування». Об'єкти соціального проєктування.
49. Загальна характеристика поняття «проєктивний фон».
50. Основні форми і методи проєктування.
51. Технологія програмно-цільового проєктування в соціальній роботі.
52. Загальна характеристика поняття «соціальна експертиза», її цілі та завдання.
53. Суб'єкти та об'єкти експертних оцінок.
54. Функції соціальної експертизи.
55. Порядок замовлення соціальної експертизи. Процедура відбору експертів.
56. Види та організаційні моделі соціальної експертизи.
57. Етапи соціальної експертизи.
58. Критерії оцінки ефективності соціальної роботи.
59. Поняття результату соціальної роботи. Загальна характеристика поняття «оптимальність соціальних дій», умови її досягнення.
60. Критерії оцінки діяльності соціального працівника. Рівні визначення готовності соціального працівника до виконання діяльності.
61. Результативність діяльності соціального працівника і критерії її визначення.
62. Поняття соціального обслуговування, види та форми.
63. Правове регулювання надання соціальних послуг.
64. Соціальне обслуговування як технологія соціальної роботи.

65. Особливості організації, етапи та моделі обслуговування.
66. Загальна характеристика понять «опіка» та «підклування». Опіка і підклування як технології соціальної роботи.
67. Соціальне інспектування і соціальний патронаж як форма соціального підклування.
68. Мета, завдання, принципи та функції соціального патронажу неблагополучних родин.
69. Процес соціального патронажу, форми і методи.

70. Сутність та специфіка використання рекламно-інформаційних технологій в соціальній роботі.
71. Поняття «засоби масової інформації».
72. Роль засобів масової інформації як одного із соціальних інститутів.
73. Особливості впливу ЗМІ на формування способу життя суспільства.
74. Види інформаційного впливу у роботі соціального педагога. Технології використання рекламних засобів у діяльності соціальних працівників.
75. Поняття та специфічні ознаки соціальної реклами.

9. Список основної та додаткової літератури

9.1 Основна література:

1. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за ред. І. Д. Звереві. Київ, Сімферополь: Універсум, 2012. 536 с.
2. Лукашевич М. П., Семигіна Т. В. Соціальна робота (теорія і практика): підруч. Київ: Каравела, 2011. 368 с.
3. Лютий В. П. Технологія соціальної роботи: конспект лекцій: Розділ І. Загальні технології соціальної роботи. Київ: Академія праці і соціальних відносин, 2003. 75 с.
4. Тюття Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота (теорія і практика): навч. посібник. Київ: ВМУРОЛ «Україна», 2004. 408 с.
5. Шахрай В. М. Технології соціальної роботи: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 464 с.

9.2 Додаткова література:

1. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс навчання) / А. Й. Капська, О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола; за заг. ред. І. Звереві та Г. Лактіонової. Київ: Науковий світ, 2001. 129 с.
2. Василькова Ю. В. Методика и опыт работы социального педагога. Москва: Изд. центр «Академия», 2001. 160 с.
3. Завацька Л. М. Технології професійної діяльності соціального педагога: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2008. 234 с.
4. Закон України «Про соціальні послуги» від 17.01.2019 р. № 2671-VIII.
5. Коваль Л. Г., Зверева І. Д., Хлебик С. Р. Соціальна педагогіка / Соціальна робота: навч. посіб. Київ: ІЗМН, 1997. 39 с.
6. Лукашевич М. П., Мигович І. І. Теорія і методи соціальної роботи: навч. посіб. Київ: МАУП, 2002. 136 с.
7. Основы социальной работы: учеб. / отв. ред. П. Д. Павленок. М.: ИНФРА-М., 1999. 368 с.

8. Наказ Міністерства соціальної політики України від 17.08.2016 р. № 892 «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва (медіації)».

9. Наказ Міністерства соціальної політики України від 10.05.2015 р. № 912 «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги профілактики».

10. Рассказова О. І. Професійний довідник соціального педагога. Харків: Основа, 2012. 208 с.
11. Социальная работа / Под общ. ред. В. И. Курбатова. Серия «Учебники, учебные пособия». Ростов-на-Дону: Феникс, 2000. 576 с.
12. Соціальна робота: монографія. Кн. 1. Актуальні проблеми теорії і практики соціальної роботи на межі тисячоліть. Київ: УДЦССМ, 2001. 344 с.
13. Соціальна робота: навч. посіб. Кн. 2. Київ: ДЦССМ, 2002. 440 с.
14. Соціальна робота: хрестоматія. Кн. 3. Київ: ДЦССМ, 2002. 396 с.
15. Соціальна робота в Україні: теорія та практика: (посіб. для підвищення кваліфікації працівників соц. служб для молоді): навч. посіб. Ч. 3. Київ: ДЦССМ, 2002. 172 с.
16. Соціальна робота: навч. посіб. Кн. 7. Менеджмент соціальної роботи. Київ: ДЦССМ, 2003. 277 с.
17. Технології соціально-педагогічної роботи: навч. посіб. / За заг. ред. проф. А. Й. Капської. Київ, 2000. 372 с.
18. Технология социальной работы: учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений / Под ред. Я. Г. Зайнышева. Москва: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. 240 с.

10. Інформаційні ресурси

Офіційний веб-портал Верховної Ради України

<https://rada.gov.ua/>

Офіційний сайт Президента України

<https://www.president.gov.ua/>

Офіційний сайт Кабінету Міністрів України (Урядовий портал)

<https://www.kmu.gov.ua/ua>

Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України

<http://www.mon.gov.ua>

Офіційний сайт Міністерства юстиції України

<http://www.minjust.gov.ua>

<http://www.ueplac.kiev.ua>

<http://uk.wikipedia.org>

<http://lanset.ucoz.ru/publ/6-1-0-24>

<http://www.nbu.gov.ua>

<http://posibnyky.vntu.edu.ua/et /71.htm> інші.